

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF KOREA IN THE 1970s AND THE PROCESSES OF SECTORAL TRANSFORMATION

F. Sh. Rashidova

PhD, Associate Professor
Samarkand State University
Samarkand, Uzbekistan

Kh. R. Urunov

Independent Researcher (PhD)
Samarkand State University
f.rashidova@mail.ru
Samarkand, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: economy, Ministry of Finance, oil, heavy industry, investment, credit, Economic Planning Board, strategy, energy, deficit, project, import, export, corporation, industry, inflation.

Received: 22.02.26

Accepted: 23.02.26

Published: 24.02.26

Abstract: This article describes the specific features of the economic development of the Republic of Korea in the 1970s. During this period, various economic processes and challenges that took place in different sectors of the country are analyzed, including state intervention in the economy, the inflow and attraction of foreign investors, and related issues.

This period also became a distinct stage in the development of heavy industry in the Republic of Korea. In this regard, it was characterized by the economic policy implemented by the government and a number of incentives provided to the population. The establishment of the Economic Planning Board was one of the most important steps in organizing and effectively managing economic activities in the country.

In preparing this article and presenting the data, extensive use was made of the works of foreign historians and translated sources.

**XX ASR 70-YILLARIDA KOREYA RESPUBLIKASINING IQTISODIY
TARAQQIYOTI VA SOHANING TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI**

F. Sh. Rashidova*PhD, dotsent**Samarqand Davlat universiteti**Samarqand, O'zbekiston***X. R. Urunov***Samarqand Davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi (PhD)*f.rashidova@mail.ru*Samarqand, O'zbekiston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Iqtisodiyot, Moliya vazirligi, neft, og'ir-sanoat, investitsiya, kredit, Iqtisodiy rejalashtirish boshqarmasi, strategiya, energiya, defitsit, loyiha, import, eksport, korporatsiya, sanoat, inflyatsiya.

Annotatsiya: Ushbu maqola Janubiy Koreya Respublikasining XX asr 70-yillaridagi iqtisodiy rivojlanishining o'ziga xos jihatlarini bayon etadi. Bu davr mobaynida respublikadagi sohalarda kechgan turli xiliqtisodiy jarayonlar va muammolar, iqtisodiyotga davlat aralashuvi, mamlakatda chet-el investorlarining kirib kelishi va ularning jalb etilishi kabi masalalar keltirib o'tiladi. Bu davr Koreya Respublikasida og'ir sanoat rivojlanishi uchun ham alohida bir davr bo'ldi. Albatta bu borada hukumat tomonidan amalga oshirilgan iqtisodiy siyosat va aholiga berilgan ba'zi imtiyozlar bilan harakterlanadi. Shu va shu kabi masalalarni tashkil etish va nazorat etishda Iqtisodiy rejalashtirish boshqarmasining tuzilishi mamlakatda olib boriladigan iqtisodiy masalalarni samarali tashkil etishda muhim qadamlardan biri bo'ldi. Ushbu maqola va undagi ma'lumotlarni keltirishda chet-el tarixchi olimlarining asarlari va tarjimalardan keng foydalanilgan.

**ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ В 1970-Е ГОДЫ XX ВЕКА
И ПРОЦЕССЫ ТРАНСФОРМАЦИИ ОТРАСЛЕЙ****Ф. Ш. Рашидова***PhD, доцент**Самаркандский государственный университет**Самарканд, Узбекистан***Х. Р. Урунов***Независимый исследователь (PhD)**Самаркандский государственный университет*f.rashidova@mail.ru*Самарканд, Узбекистан*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: экономика, Министерство финансов, нефть, тяжелая промышленность, инвестиции, кредит, Департамент экономического планирования, стратегия, энергетика, дефицит, проект, импорт, экспорт, корпорация, промышленность, инфляция.

Аннотация: В данной статье описываются специфические аспекты экономического развития Южно-Корейской Республики в 1970-х годах. В этот период рассматриваются различные социально-экономические процессы и проблемы в различных секторах экономики республики, государственное вмешательство в экономику, а также приток и привлечение иностранных инвесторов в страну. Этот период также был особенным для развития тяжелой промышленности в Республике Корея. Безусловно, он характеризуется экономической политикой, проводимой правительством в этом отношении, и некоторыми льготами, предоставленными населению. Создание Департамента экономического планирования для организации и контроля этих и подобных вопросов стало одним из важных шагов в эффективной организации экономических вопросов, осуществляемых в стране. В данной статье и содержащейся в ней информации широко используются работы и переводы зарубежных историков.

Kirish. XX asrning ikkinchi yarmi jahon iqtisodiy tarixida yangi industrial davlatlarning shakllanishi bilan alohida ajralib turadi. Ana shunday davlatlardan biri bo'lgan Koreya Respublikasi qisqa tarixiy davr ichida agrar iqtisodiyotdan zamonaviy industrial jamiyatga o'tishning o'ziga xos modelini yaratdi. Ayniqsa, 1970-yillar mamlakat iqtisodiy taraqqiyotida tub burilish davri bo'lib, bu yillarda sanoat tarmoqlarini diversifikatsiya qilish, og'ir va kimyo sanoatini rivojlantirish, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish modelini shakllantirish hamda davlat tomonidan iqtisodiy jarayonlarni strategik boshqarish kabi muhim islohotlar amalga oshirildi.

Mazkur davrda Koreya Respublikasida iqtisodiy o'sish sur'atlarining yuqoriligi, sanoat ishlab chiqarishining keskin kengayishi va tashqi savdo hajmining ortishi mamlakatni "Osiyo yo'lbarzlari" qatoriga olib chiqdi. Bunda hukumatning iqtisodiyotga faol aralashuvi, uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarining ishlab chiqilishi, Iqtisodiy rejalashtirish boshqarmasining tashkil etilishi hamda moliyaviy resurslarni ustuvor tarmoqlarga yo'naltirish muhim ahamiyat kasb etdi. Shu bilan birga, chet el investitsiyalarini jalb qilish, kredit-moliya tizimini takomillashtirish

va milliy korporatsiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali sanoatning institutsional asoslari mustahkamlandi.

1970-yillar Koreya Respublikasi uchun og'ir sanoatni rivojlantirish bosqichi sifatida ham xarakterlanadi. Metallurgiya, kemasozlik, mashinasozlik, neft-kimyo va energetika tarmoqlarining jadal sur'atlarda rivojlanishi iqtisodiyotning tarkibiy tuzilmasini tubdan o'zgartirdi. Bu jarayonlar mamlakatning tashqi iqtisodiy aloqalarini kengaytirish, eksport salohiyatini oshirish hamda ichki bozorni modernizatsiya qilishga xizmat qildi. Biroq mazkur transformatsiya jarayonlari inflyatsiya, energiya resurslariga qaramlik, tashqi qarzning ortishi kabi ayrim iqtisodiy muammolar bilan ham kechdi.

Bugungi globallashuv sharoitida Koreya Respublikasining 1970-yillardagi iqtisodiy taraqqiyot tajribasini o'rganish alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Chunki ushbu model rivojlanayotgan mamlakatlar uchun iqtisodiy modernizatsiya, sanoat siyosatini shakllantirish va davlatning iqtisodiyotdagi rolini belgilashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Janubiy Koreyaning 1960 va 1970-yillardagi iqtisodiy muvaffaqiyati asosan hukumatning iqtisodiyotga faol aralashuvi natijasi bo'lib, bunda mamlakat prezidenti Pak Chjon Xi[1] shaxsan rol o'ynadi va u butun dunyoga iqtisodiy boshqaruvning qattiq avtoritar usullarining samaradorligini namoyish etdi[2].

Maqolani tayyorlash uchun rus tarixchilaridan A.R Gorbunov va I.A Korgunning asarlaridan. Shu bilan birga A.S. Prozorov, V.I. Voloshak, A.A.Kurmizov, A.N.Lankov kabi tarixchilarning mavzuga oid ilmiy maqollaridan foydalanildi. Ularda ko'rib o'tilayotgan davr Koreya tarixining muhim jihatlari yoritilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Koreya Respublikasining iqtisodiy yutuqlari og'ir va kimyo sanoatida yirik korxonalarni rivojlantirish orqali erishilgan va shu bilan birga eksportga yo'naltirilgan sanoatlashtirishga asoslangan edi. Ushbu sohalarni rag'batlantirish uchun keng ko'lamli chora-tadbirlar tizimi qo'llanildi: sanoatni rejalashtirish, valyuta nazorati, ichki bozorni raqobatbardosh importdan himoya qilish va imtiyozli kreditlash[3]. 1960-yillarning oxirlaridayoq ma'lum sohalarni - kemasozlik, po'lat quyish, neft-kimyo va boshqalarni rag'batlantirish bo'yicha birinchi qonunlar qabul qilindi.

Og'ir sanoatga kapital jalb qilish masalasi hukumat uchun eng muhim ustuvor vazifaga aylandi. Tashqi qarzlarning o'sishi va xorijiy investitsiyalarga qaramlikning oldini olish bilan birga, katta kapital oqimini uzoq muddatli loyihalarga yo'naltirish zarur edi. Bu kredit-moliya sektori ustidan kuchli davlat nazoratini talab qildi.

Muhokama. Koreya Respublikasida eksportga yo'naltirilgan sanoatni rivojlantirishning asosiy rag'batlaridan biri arzon va qulay kredit edi. 1960-yillarda yaratilgan eksport kredit tizimi banklarga eksport buyurtmalarini olganligini tasdiqlovchi hujjatni taqdim etgan har qanday ishlab chiqarish kompaniyaga qisqa muddatli, past foizli kreditlar berish imkonini berdi[4]. 1970-yillarning o'rtalarida og'ir sanoat korxonalari uchun kreditlar bo'yicha foiz stavkalari o'rtacha 9% ni tashkil etgan bo'lsa, boshqa tarmoqlar uchun o'rtacha 15,5% ni tashkil etdi. Bu sezilarli farq davlat byudjeti tomonidan to'liq qoplandi. Soliq imtiyozlari og'ir va kimyo sanoati uchun yana bir rag'batlantiruvchi omil bo'ldi.

Iqtisodiy rejalashtirish boshqarmasi (IRB) To'rtinchi Respublikaning siyosiy qarorlar qabul qilish tizimida alohida rol o'ynadi va iqtisodiy boshqaruv organlari orasida ustun mavqeni egalladi[5]. IRB 1961-yilda Moliya vazirligi va Rejalashtirish agentligining birlashishi orqali tashkil etildi. Bu amalda hukumatga parallel ravishda, to'g'ridan-to'g'ri prezidentga hisobot beradigan tuzilmani yaratdi[6]. IRB 1994-yilgacha mustaqil davlat tuzilmasi sifatida mavjud bo'ldi, shundan so'ng u Strategiya va moliya vazirligiga qo'shildi.

Sanoatlashtirish muvaffaqiyatlariga qaramay, iqtisodiyotda muammolar va nomutanosibliklarni keltirib chiqardi. Og'ir va kimyo sanoatida resurslarni safarbar qilish ushbu sohalarda kapitalning to'planishiga va yengil sanoat korxonalariga surunkali investitsiyalarning yetarli darajada yetarli emasligiga olib keldi. Og'ir va kimyo sanoatida ishlab chiqarish quvvati tez o'sdi, ammo ichki talabning zaifligi sharoitida to'liq foydalanilmadi. Umumiy unumdorlik past edi. Chebollar mavjud loyihalarning samaradorligini oshirish o'rniga yangi loyihalarni ishga tushirish uchun arzon kreditlarga tayanadigan doimiy boshqaruv modelini ishlab chiqdilar.

Iqtisodiy taraqqiyot rivojlanib borishi bilan jamiyatning hukumatga kamroq bog'liq bo'lgan va uning nazoratini kamaytirishni va siyosiy huquqlar berilishini talab qila boshlagan qatlamlari paydo bo'ladi"[7].

Davlatning har tomonlama qo'llab-quvvatlashi tufayli og'ir va kimyo sanoati mamlakat iqtisodiy muvaffaqiyatining asosiga aylandi. 1970-yilda ular eksportning atigi 10 foizini tashkil etgan bo'lsa, 1980-yilga kelib bu ulush 40 foizga yetdi va eksportning o'zi 10 yil ichida yigirma baravar oshdi. Biroq, bu sanoat tarmoqlarining yuqori energiya sarfi mamlakat iqtisodiyotini xalqaro energiya narxlarining o'zgarishiga bog'liq qilib qo'ydi. 1970-yillarda bu qaramlik, ayniqsa, neft narxlarining keskin oshishi bilan birga sodir bo'lgan ikkita neft inqirozi sharoitida juda muhim ahamiyat kasb etdi. Ko'pgina mamlakatlar singari, Koreya Respublikasi uchun ham bu inqirozlar inflyatsiyaga va iqtisodiy o'sishning sekinlashishiga olib keldi[8].

1973–1974 yillardagi birinchi neft inqirozi neft narxlarining to'rt baravar oshishiga olib keldi. Bunday sharoitda Koreya Respublikasi hukumati og'ir va kimyo sanoatini rivojlantirishga e'tiborini qaratdi. Ushbu choralar soliq, bojxona va mehnat qonunlariga o'zgartirishlar kiritishni o'z ichiga olgan va kam daromadli guruhlar va biznesni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan edi. Rejaga kam daromadli fuqarolar uchun soliqlarni kamaytirish, alkogol va hashamatli tovarlar uchun soliqlarni oshirish va bir vaqtning o'zida asosiy iste'mol tovarlariga soliqlarni kamaytirish kiritilgan. Yengil avtomobillarga maxsus soliq joriy etildi, Seul va Pusan aholisi turli ko'chmas mulkka qo'shimcha soliqlar bilan birga ikki baravar soliq stavkasini to'ladilar. Ushbu choralar 1975-yil 1-yanvargacha amalda bo'ldi. Energiyani tejash, xususan, avtomobil yoqilg'isi va moylash materiallarini tejash choralari inqirozga qarshi choralarning muhim jihatiga aylandi[9].

Muayyan turdagi transport vositalaridan foydalanish taqiqlandi va davlat maktablari uzaytirilgan ta'tilga chiqarildi. 1974-yilgi favqulodda choralar pensiya tizimini joriy etishni kechiktirishni ham o'z ichiga oldi.

Iqtisodiyotdagi o'sish tendensiyasi 1978-yilgacha davom etdi, bu Yaqin Sharqdagi qurilish bumining kuchayishi bilan bog'liq bo'lib, u yerda Janubiy Koreya kompaniyalari katta buyurtmalar oldi. 1974-yildan 1978-yilgacha Janubiy Koreyaning neft yetkazib berish uchun to'lovlari o'rtacha 1,2 milliard dollarni tashkil etdi va qurilish kompaniyalari tomonidan olingan valyuta oqimi bu xarajatlarning 800 million dollarini qopladi[10].

Janubiy Koreya iqtisodiyoti nafaqat neft narxlarining ko'tarilishi, balki Qo'shma Shtatlar va Yaponiyada proteksionistik to'siqlarning kuchayishi va ASEAN mamlakatlaridan raqobatning kuchayishi tufayli ham retsessiyaga uchradi. Savdo defitsiti oshdi va mamlakatning eksporti va valyuta zaxiralari kamaydi. Eng qiyin iqtisodiy yillar 1979–1981 yillar bo'lib, Janubiy Koreyada inflyatsiya eng yuqori cho'qqiga chiqdi (narxlar yiliga 20–30% ga oshdi), qurg'oqchilik va yomon hosil tufayli yanada kuchaydi.

1970-yillarda Janubiy Koreya iqtisodiy amaldorlari ikki lagerga bo'lingan edi. Birinchisi og'ir va kimyo sanoatini rivojlantirishni qo'llab-quvvatladi[11].

1973-yilgi Sanoatlashtirish deklaratsiyasi matnida faqat moliyalashtirish manbalari ko'rsatilmagan holda sanoatni rivojlantirish rejalari mavjud edi. Iqtisodchilarning boshqa lagerini barqarorlik iqtisodiy o'sishdan muhimroq deb hisoblagan liberallar tashkil etgan. 1971-yilda Koreya rivojlanish instituti tashkil etildi. Birinchi yilida 12 nafar bitiruvchi Janubiy Koreyaga qaytib keldi, ulardan 11 nafari Qo'shma Shtatlarda diplom oldi[12].

1978-yil mart oyida Iqtisodiy rejalashtirish boshqarmasi Koreya Respublikasidagi iqtisodiy vaziyatni to'liq ko'lamli monitoringini o'tkazdi va natijada iqtisodiy boshqaruv tamoyillarini

o'zgartirish zarur degan xulosaga keldi. Prezident iqtisodiy bo'limlarni qayta tuzdi, jumladan, Iqtisodiy rejalashtirish boshqarmasining o'sish tarafdori direktorini ishdan bo'shatdi va uning o'rniga bozor iqtisodchisi Shin Xyun Xvakni tayinladi. 1979-yil yanvar oyida IRB "1980-yillar uchun yangi strategiya" nomli poster taqdimotini tayyorladi, unda haddan tashqari davlat tomonidan tartibga solishdan voz kechish va bozor iqtisodiyoti tamoyillariga o'tish zarurligi targ'ib qilindi.

1979-yil 15-martda Prezident raisligida va Koreya taraqqiyot instituti, Koreya banki va Koreya Respublikasi Bosh vaziri devonining Iqtisodiyot departamenti vakillari ishtirok etgan yig'ilish bo'lib o'tdi. Yig'ilishda og'ir kimyo sanoati ob'ektlarini qurish va qishloq uylarini obodonlashtirish loyihalarini qayta ko'rib chiqish zarurligi tan olindi.

Tahlil va natijalar. 1979-yil 17-aprelda keng qamrovli iqtisodiy barqarorlashtirish choralari e'lon qilindi. Yangi barqarorlashtirish choralari yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini (1970-yillarning o'rtalarida 10% dan oshdi) saqlab qolishga emas, balki iqtisodiy o'sish, eksport va investitsiyalar o'rtasidagi muvozanatni saqlash orqali erishilgan iqtisodiy barqarorlikka qaratilgan edi. Iqtisodiy doiralar inflyatsiya og'ir va kimyo sanoatiga ortiqcha investitsiyalar tufayli yuzaga kelganini tan olishdi va shuning uchun fiskal cheklash choralari ko'rishni taklif qilishdi. Yangi barqarorlashtirish siyosati sezilarli qarshilikka duch keldi. Savdo va sanoat vazirligi importni liberallashtirishga va eksportni moliyalashtirishni qisqartirishga qarshi chiqdi, bu pozitsiyaga eksport qiluvchi kompaniyalar ham qo'shildi. Ularning barchasi inflyatsiyaga qarshi asosiy chora - foiz stavkalarini oshirishga bir ovozdan qarshi chiqdilar, bu esa sanoat korxonalari uchun kreditlarning mavjudligiga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Ushbu qarshilikka qaramay, barqarorlashtirish choralari amalga oshirishda davom etdi.

1979-yil kuzida Koreya iqtisodiyoti jiddiy muammolarga duch keldi: korporativ bankrotliklar ko'paydi, iqtisodiy tanazzul chuqurlashdi va ishsizlik oshdi. Prezident hatto iqtisodiy rahbariyatni almashtirishni rejalashtirgan edi.

Ko'rilgan choralar bo'yicha kelishmovchiliklar 1979 -yil 26-oktyabrda barqarorlashtirishga qarshi kuchlarni samarali ravishda birlashtirgan prezident o'ldirilganda eng yuqori cho'qqiga chiqdi. Ertasi kuni, 27-oktyabrda iqtisodiy vazirlar matbuot anjumanida iqtisodiy siyosat asoslarida hech qanday o'zgarishlar bo'lmasligini va barcha iqtisodiy idoralar mamlakatda normal iqtisodiy faoliyatni saqlab qolish uchun birgalikda ishlashini ta'kidladilar.

Xulosa. Xulosa qilib aytish mumkinki, XX asrning 60-70-yillari Janubiy Koreyaning iqtisodiy rivojlanishida o'ziga xos davr bo'ldi. Prezident Pak Chon Xi mamlakatda diktatorlik va demokratiyani umumiyashtira oldi. Davlatning iqtisodiyotga aralashuvi, undagi

davlatning roli oshdi. Aholining yashash turmush-tarzi yaxshilandi. Shaharlarning esa infratuzilmasi tubdan o'zgardi. Qishloqlarda olib borilgan qayta qurilish ishlari qishloq aholisi orasida iliq kutib olindi. Ahamiyatli jihati ushbu ishlar hukumat boshchiligida aholining o'z kuchi, vatanparvarligi bilan amalga oshirildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Мельянцев В.А., Горожанкина А.А. Южнокорейское чудо, или не боги горшки обжигают // Восток (Oriens). 2018. №3. С. 148–162., Коргун И.А., Попова Л.В. Внешнеэкономический фактор в развитии Республики Корея (1950–2000-е гг.). СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2011. С.40; Прозоровский А.С. Политический лидер и модернизация на Востоке. Опыт Индонезии и Южной Кореи во второй половине XX века. М.: ИМЭМО РАН, 2009. С. 132.
2. Курмызов А.А. Режим Пак Чон Хи в зеркале современной российской историографии // Восток. Oriens. Афро-Азиатские общества: история и современность. 2023. Вып. 1. С. 217.
3. Коргун И.А., Попова Л.В. Внешнеэкономический фактор в развитии Республики Корея (1950–2000-е гг.). СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2011. С. 40.
4. Горбунов Р.А. Селективность в системе денежно-кредитного регулирования: теоретические основы и опыт реализации в Республике Корея. Владивосток: ДВГУ, 2003. С.130.
5. Прозоровский А.С. «Догоняющее» развитие и модернизаторский авторитаризм в Южной Корее // Общественные науки и современность. 2020. № 3. С.77.
6. Прозоровский А.С. Политический лидер и модернизация на Востоке. Опыт Индонезии и Южной Кореи во второй половине XX века. М.: ИМЭМО РАН, 2009. 132 с
7. Коргун И.А., Попова Л.В. Внешнеэкономический фактор в развитии Республики Корея (1950–2000-е гг.). СПб., 2011 С. 40.
8. Ланьков А.Н. Взлет и падение «диктатуры развития» в Южной Корее // Отечественные записки. № 6 (57), 2013. URL: <http://ru-90.ru/node/1495>
9. Pak Chjon Xi prezidentligi davrida to'qqiz marta maxsus prezidentlik choralari joriy etildi. Ko'rib chiqilayotgan narxlarini barqarorlashtirish choralari uchinchi paketning bir qismi edi va ularni bekor qilish to'g'risidagi buyruq 1975-yil 1-yanvarda qabul qilingan oltinchi prezidentlik choralari paketida qayd etilgan.

10. Горбунов Р.А. Селективность в системе денежно-кредитного регулирования: теоретические основы и опыт реализации в Республике Корея. Владивосток, 2003.. С.144–145.
11. Волощак В.И. Военная политика Республики Корея в период правления Пак Чон-хи (1961–1979): от войны во Вьетнаме к «самостоятельной обороне». Восток (Oriens). 2021. № 2. С. 129.
12. Прозоровский А.С. «Догоняющее» развитие и модернизаторский авторитаризм в Южной Корее // Общественные науки и современность. 2020. № 3. С. 80.